

De uitwerking van alimentatierekenen en de IB-ondernemer op basis van kasstroom- en winstprognoses

EB 2018/68

Met belangstelling heb ik het artikel van mr. A.N. Labohm (EB 2018/57, afl. 6) over de digitalisering van de Rechtspraak & alimentatierekenen op basis van winst- en kasstroomprognoses gelezen. In dat artikel doet mr. Labohm een oproep aan de financiële deskundigen om hun licht te laten schijnen over de volgende vraag: “Op welke manier kan de rechter, dan wel partijen, de draagkracht van de IB-ondernemer op basis van kasstroomprognoses het beste onderbouwen?”

1. Inleiding

In dit artikel zal ik daarop mijn visie geven. Waarbij uiteraard geldt dat er altijd meer wegen naar Rome leiden. Ik doe dat op basis van de zogenaamde “indirecte methode”. Dit is naar mijn ervaring, het meest in de praktijk toegepaste kasstroomoverzicht en maakt een duidelijke koppeling met de winst. Ik spreek over de IB-ondernemer, dat is de ondernemer die winst uit onderneming geniet. Dat kan een ZZP-er zijn, maar ook een ondernemer met personeel. Het gaat hierbij niet expliciet over de directeur-grotaandeellhouder (dga) met zijn BV.

Idealiter hebben alle betrokkenen bij een alimentatieprocedure, dus niet alleen de rechter, maar ook partijen en hun advocaten, inzicht in het totaal van:

1. balans (meest recente 3 jaren);
2. staat van baten en lasten (winst en verlies) (meest recente 3 jaren);
3. kasstroomoverzichten (meest recente 3 jaren);
4. balansprognoses (huidig ($t=0$) en komende 2 jaar ($t=1 + t=2$));
5. winstprognoses (huidig ($t=0$) en komende 2 jaar ($t=1 + t=2$));
6. kasstroomprognoses (huidig ($t=0$) en komende 2 jaar ($t=1 + t=2$)); en
7. bedrijfseconomische – en brancheontwikkelingen ter zake van de betreffende IB-onderneming.

De praktijk is dat vaak een beperkt deel van deze stukken aanwezig zijn. Stukken over het huidige jaar en de nabije toekomst worden nauwelijks overlegd. Echter, het opstellen hiervan kost met de huidige software (Unit4prognose, visionplanner, speedbooks, etc.) niet veel tijd. Maximaal 4 tot 6 uur is er nodig voor een financieel adviseur (vaak ac-

countant) om de onderdelen 4 t/m 6 op te stellen. Dus qua kosten beperkt, maar voor de procedure is deze informatie het meest relevant.

Het belang van kasstromen is dat deze weergeven hoeveel per saldo negatief of positief per kalenderjaar uit of in de kas is gestroomd. Het verschil van de liquide middelen (bank, kas) tussen begin en eind van het kalenderjaar is de positieve of negatieve kasstroom van dat kalenderjaar. En kasstroomprognoses geven aan wat positief of negatief in of uit de kas zal gaan stromen.

De kasstroom in een kalenderjaar is nooit gelijk aan de gerealiseerde winst. Denk bijvoorbeeld aan de situatie dat een grote debiteur niet betaalt. Voor de IB-ondernemer die slechts over beperkte financiële middelen beschikt kan het onbetaald blijven van enkele facturen tot financiële problemen leiden. Als de rechter uitsluitend op basis van de gemiddelde winst uit het verleden de draagkracht van de ondernemer vaststelt, kan de IB-ondernemer in financiële zin klem en verloren raken.

Met de kasstroomprognoses kan getoetst worden of het uitgangspunt van de jaarwinst als grondslag voor het bepalen van de draagkracht juist is of bijgesteld dient te worden. In lijn met de uitspraak van Hof Arnhem-Leeuwarden van 26 januari 2016, RFR 2016/58, ECLI:NL:GHARL:2016:530, punt 5.8:

“Bij het vaststellen van de draagkracht van een ondernemer dient te worden beoordeeld welke middelen hem ter beschikking staan of geacht kunnen worden te staan. Uitgangspunt is dat daarbij wordt gekeken naar de resultaten van zijn onderneming (in de afgelopen drie jaren). Daarnaast kunnen de daadwerkelijke kasstromen en liquide middelen als indicatie in aanmerking worden genomen. Als een ondernemer winst heeft gemaakt, geeft dit nog geen antwoord op de vraag of er voldoende liquiditeiten zijn voor een onderhoudsbijdrage. Als een onderhoudsbijdrage op basis van de winsten uit de voorgaande jaren meer bedraagt dan de ondernemer daadwerkelijk uit de liquide middelen van zijn onderneming kan onttrekken, leidt dat tot een negatieve kasstroom wat negatieve gevolgen kan hebben voor de continuïteit van de onderneming.”

Uit de kasstroomprognoses blijkt namelijk hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor de draagkracht van de IB-ondernemer. Kortom, dit totaalplaatje is nodig om tot een juiste beslissing te komen inzake de draagkracht van de IB-ondernemer.

¹ Drs. S.C.M. Schilder FM RV is fiscaal econoom en eigenaar van Santax te Volendam.

Mijn ervaring als Mfn-mediator en Forensisch Mediator/deskundige is tevens dat zodra alle betrokkenen meer inzicht krijgen in het financiële plaatje van de IB-ondernemer er ook direct meer draagvlak is voor de uitkomst van de draagkracht van de IB-ondernemer. En dat is zowel in financieel maar ook in emotioneel opzicht voor alle betrokken partijen directe "winst". En dit staat nog los van de vermindering van het aantal wijzigingsverzoeken.

Om niet in herhaling te hoeven vervallen en ten behoeve van de duidelijkheid over het onderwerp adviseer ik de lezer vooraf het artikel van mr. Labohm te lezen alvorens te starten met dit artikel. De artikelen sluiten vervolgens naadloos op elkaar aan.

In dit artikel komt aan de orde:

- Waarom werken met winstprognoses en kasstroomprognoses?
- Kasstroom ter toetsing van draagkracht IB-ondernemer.
- Gedetailleerd kasstroomoverzicht IB-ondernemer in familierecht.
- Conclusie.

2. **Waarom werken met winstprognoses en kasstroomprognoses?**

In de praktijk wordt, zo blijkt, voor de berekening van de draagkracht van de IB-ondernemer in de (nabije) toekomst nagenoeg altijd uitgegaan van de winst uit onderneming. Veelal is dit de gemiddelde jaarwinst van de afgelopen drie jaar. Deze benadering heeft een zeer belangrijk uitgangspunt die men, zo blijkt tijdens het doceren, vaak niet op het netvlies heeft. Het veronderstelt (als soort van vanzelfsprekendheid) dat de winst – nota bene uit het verleden – fysiek in geld in "de kas" zal blijven vloeien en volledig (100%) beschikbaar is ten behoeve van de draagkracht van de IB-ondernemer. Een dergelijke aanname is, zo blijkt, vaak (fors) te kort door de bocht.

Zoals ik al aangaf, is de jaarwinst nimmer gelijk aan de kasstroom in enig kalenderjaar. Daar kunnen onder andere (niet limitatief) de volgende situaties aanleiding voor zijn:

- (Stevig) omzetverlies in combinatie met oplopende debiteurenstanden. Dit zal met de aantrekkende economie minder aan de orde zijn. Maar komt nog immer voor.
- Het plegen van investeringen. Dit kunnen zijn achterstallige, vervangings- of noodzakelijke nieuwe uitbreidingsinvesteringen door ontwikkelingen in branche/sector.
- Het aangaan van bedrijfsfinancieringen voor investeringen.
- Er is sprake van een startersfase van de IB-ondernemer. De groei van een IB-onderneming zorgt ook voor extra benodigd werkkapitaal in het bedrijf. Dit extra benodigde werkkapitaal is qua liquiditeit dus niet beschikbaar voor (extra) draagkracht. Zonder dit extra werk-

kapitaal kan de onderneming niet doorgroeien in een beslissende fase van de onderneming met alle (negatieve) gevolgen van dien.

Een veel gehoord argument van de wederpartij is dat de IB-ondernemer juist ten tijde van de echtscheiding gaat investeren om zijn draagkracht te drukken. Dit argument is eigenlijk relatief simpel te toetsen aan de hand van zijn/haar investeringsgedrag uit het verleden. Een ondernemer investeert nimmer om daarmee verlies te gaan lijden. Een ondernemer heeft een natuurlijke drang om met zijn investeringen winst te gaan genereren. Ondernemers in het MKB investeren ter zake van de grotere investeringen vaak "sprongsgewijs". Een machine, inventaris, inrichting heeft een bepaalde economische levensduur en gekoppeld aan die levensduur zie je het sprongsgewijze investeringsgedrag terugkomen. Dit is goed te achterhalen uit de afschrijvingsstaat of materiële vaste activastaat. Daarnaast bestaat er branche gebruikelijke informatie over de mate waarin en de hoogte van de investeringen.

Niet (tijdig) investeren is kwalijk voor een onderneming, ook voor de IB-onderneming. Uit onderzoek van Richard Foster, consultant bij het bedrijf Innosight, is gebleken dat de gemiddelde levensduur van ondernemingen aan het afnemen is. Weliswaar ziet het onderzoek op bedrijven genoteerd aan de S&P 500, maar het gaat om de trend die heel goed zichtbaar is en, zoals mijn eigen ervaring leert, ook kenbaar is in het MKB. Uit het onderzoek blijkt dat in 1958 de gemiddelde levensduur van een bedrijf nog 61 jaar was, in 1980 was deze gedaald tot 25 jaar en nu is deze nog maar 18 jaar. De voorspelling is dat deze in de komende jaren alleen nog maar verder zal afnemen en zelfs de 10 jaar zal benaderen. Niet investeren is derhalve geen optie en zal de levensduur van de onderneming laten afnemen.

En denk daarbij niet dat dit alleen voor de multinationals geldt. De ICT-consultant dient te investeren in marketing, website, kennis, software en hardware om zijn klanten goed te kunnen blijven bedienen. De pakketbezorger met zijn dieselprestelauto die de binnenstad niet meer in mag, moet elektrisch gaan rijden, maar denk bijvoorbeeld ook aan de detaillist met een nieuw interieur of styling. Waar vroeger gold dat een interieur/inrichting tien tot maximaal 15 jaar meeding, is dit in het huidige tijdperk na 7 à 8 jaar verouderd.

Tot slot kan het werken met winsten uit het verleden de alimentatiegerechtigde ook tekort doen. Dit kan het geval zijn als de IB-ondernemer met zijn onderneming de afgelopen 3 jaar in een crisis heeft gezeten en juist op het moment dat de onderneming weer goed loopt, besluit te gaan scheiden.

De winstprognoses en kasstroomprognoses van het huidige jaar ($t=0$) en de twee komende jaren (hierna $t=1$ en $t=2$) geven een beter beeld van de draagkracht van de IB-ondernemer dan het recente verleden. Uiteraard kan het in een

dergelijke casus mogelijk zo zijn dat de hogere draagkracht reeds “afgetopt” wordt door de lagere behoefte uit het verleden.

Kortom, werken met winsten uit het verleden is wat mij betreft geen (goed) uitgangspunt ter bepaling van de draagkracht van de IB-ondernemer. Benodigd is aan te sluiten bij de winstprognose en de prognose van de beschikbare vrije kasstroom van het huidige jaar ($t=0$) en de nabije toekomst ($t=1$ en $t=2$).

Ik wil ook gelijk een mogelijk misverstand uit de wereld helpen. Het is niet zo dat ik met het bovenstaande wil aangeven dat de jaarwinst van de IB-ondernemer niet relevant is. Integendeel. Wat mij betreft zijn de winstprognoses van het huidige en de komende twee jaren juist “het startpunt” en uiteraard ter berekening van de geprognostiseerde inkomstenbelastingdruk.

Echter, middels een gedetailleerde kasstroomprognose van het huidige en de komende twee jaren kan er bij de IB-ondernemer afgetoetst en bepaald worden wat er daadwerkelijk van die prognosewinst als vrije kasstroom beschikbaar is voor draagkracht. Met andere woorden, getoetst worden of het uitgangspunt om uit te gaan van de jaarwinst een terecht uitgangspunt is of bijgesteld moet worden.

Als uit de gedetailleerde kasstroomprognose blijkt dat er een aanpassing (lagere draagkracht) nodig is, dient men zich wel te realiseren dat de geprognostiseerde inkomstenbelastingdruk nog steeds berekend dient te worden aan de hand van de winstprognoses en de overige inkomsten en aftrekposten in de aangifte inkomstenbelasting. Dat verandert niet.

In mijn rekenvoorbeelden in het hoofdstuk “gedetailleerd kasstroomoverzicht IB-ondernemer in familierecht” is ook telkens de inkomstenbelastingdruk berekend aan de hand van de jaarwinstprognoses ($t=0$, $t=1$ en $t=2$) en de overige aftrekposten, zijn de AOV-premie en lijfrentepremie in de casus.

3. Kasstroom ter toetsing van draagkracht IB-ondernemer

In bedrijfseconomische zin dient een IB-ondernemer met dezelfde bril te worden bekeken als de dga die zijn onderneming exploiteert in de vorm van een besloten vennootschap. Beiden dienen als een goed koopman zorg te dragen voor het reilen en zeilen van de onderneming. Dit betekent ook dat er, indien nodig, reserves moeten kunnen worden aangelegd om (tijdig) te kunnen (her-)investeren alsmede om zwaardere tijden goed aan te kunnen. De bekende hoog- en laagconjunctuurcyclus is bij een ieder alom bekend.

Het bepalen wat er (extra) aan draagkracht aan de IB-onderneming onttrokken kan worden, is bij de IB-ondernemer moeilijker te ontrafelen dan bij een dga. Dat ontrafelen van

hetgeen onttrokken kan worden, speelt overigens niet alleen bij de bepaling van de draagkracht. Ook bij het vaststellen van de onttrekkingen ter bepaling van de behoefte (verleden) van de IB-ondernemer is dit een terugkerende hersenkraker. Het onderzoek daarin te beperken en blindelings het bedrag van het saldo “Privé-opnames en Stortingen” mee te nemen als netto-behoefte leidt tot “ongelukken”.

Bij de IB-ondernemer verloopt al het “privé-gebeuren” via de kapitaalrekening. Een gedegen specificatie van een kapitaalrekening in enig jaar kan veel inzicht geven in de financiële huishouding van de betreffende IB-ondernemer. Echter, vaak is een dergelijk specificatie niet te halen uit de toelichting op de jaarrekening bij de balanspost “kapitaalrekening”.

Zoals gezegd lopen alle privé-onttrekkingen die door de IB-ondernemer worden gedaan via deze kapitaalrekening. Zo ook hetgeen de IB-ondernemer aan de onderneming onttrekt als arbeidsbeloning, maar ook de te betalen inkomstenbelasting, de te betalen Zvw-premie, lijfrentepremie, AOV-premie, extra opname ter aflossing privé-schulden, aanschaf van privé-auto, vakanties, dubbele huisvestingslasten in verband met echtscheiding, etc. Dit alles zit verwerkt in de grote vergaarbak “Saldo Privé-opnames en Stortingen” onderdeel van de kapitaalrekening. En deze grote saldopost wordt vervolgens zichtbaar gemaakt in de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

Kortom, bij de IB-ondernemer is aan de hand van de vaak beperkte informatie en zonder goede toelichting en/of specificatie veel minder goed te beoordelen wat er aan draagkracht beschikbaar is. En dat is nu juist zo gewenst. Er is dus voor de IB-ondernemer behoefte aan meer gedetailleerde kasstroomoverzicht(prognoses) om te bepalen wat er van de toekomstige kasstroom vrij beschikbaar is voor draagkracht.

4. Gedetailleerd kasstroomoverzicht IB-ondernemer in familierecht

Zoals Labohm in zijn artikel heeft toegelicht, bestaat een kasstroomoverzicht uit de volgende drie kasstromen:

1. Kasstroom uit operationele activiteiten (operationele kasstroom).
2. Kasstroom uit investeringsactiviteiten (investeringskasstroom).
3. Kasstroom uit financieringsactiviteiten (financieringskasstroom).

Ik maak voor het gedetailleerde kasstroomoverzicht gebruik van de “indirecte methode”.

Het voordeel van deze methode is dat deze duidelijk de koppeling tussen de jaarwinst en de kasstroom laat zien. Het startpunt is namelijk “het bedrijfsresultaat” (lees: winst).

Zoals gezegd zit er een “familieverband” tussen de jaarwinst en de kasstroom in enig jaar.

En dit gedetailleerde kasstroomoverzicht is toekomstgericht. Dat willen zeggen een overzicht van het huidige kalenderjaar ($t=0$) en de twee komende jaren ($t=1$ en $t=2$), en dat alles in één totaaloverzicht (Excel-document) naast elkaar. Het voordeel daarvan is dat de afwijkingen in enig jaar ten opzichte van het andere jaar ook zichtbaar zullen zijn. Een duidelijk voorbeeld hiervan kan zijn een investering die plaatsvindt in het jaar $t=1$.

De wens tot nadere specificatie ziet op de financieringskasstroom. Dit is vanwege de verzamelpost "Saldo Privé-opnames en Stortingen" als onderdeel daarvan. Ik kom daar hieronder op terug.

Het moge duidelijk zijn dat de operationele kasstroom de belangrijkste kasstroom is. Met deze kasstroom moet uiteindelijk de investeringskasstroom en de financieringskasstroom worden gefinancierd. De operationele kasstroom heeft direct verband met de dagelijkse operaties van de IB-onderneming. Denk aan salaris personeel, inkoop van materialen, ontvangsten.

De investeringskasstroom zal in het huidige jaar ($t=0$) en in de twee komende jaren ($t=1$ en $t=2$) mijns inziens, na enig debat tussen partijen, snel helder zijn qua omvang.

Feitelijk kan men stellen dat het saldo van de operationele kasstroom -/- de investeringskasstroom resterend beschikbaar is voor de financieringskasstroom. Schrik niet als door de investeringskasstroom (stel grote investering) het saldo circa nihil of zelfs negatief is. Een dergelijke uitkomst kan nog immer betekenen dat er kasstroom beschikbaar is voor de financieringskasstroom. Bij een dergelijke situatie zal er (fors) ingeteerd worden op de beschikbare liquiditeiten binnen de IB-onderneming.

Mocht dit teveel "knellen" dan kan uiteraard de discussie worden gevoerd of de investering niet (deels) kan worden gefinancierd met daarbij een aflossingsschema aan de bank om een al te groot beslag op de aanwezige liquiditeiten te voorkomen.

In het gedetailleerde kasstroomoverzicht (Excel document) wordt de verzamelpost "Saldo Privé-opnames en Stortingen" in de financieringskasstroom gespecificeerd in de meeste voorkomende detailposten om te komen tot het gewenste inzicht.

Uiteraard is het mogelijk om het Excel document "custom made" te maken met de specifieke onttrekkingen van partijen. Nadat al deze detailposten zijn bepaald, blijft er een restantpost "potentieel vrij beschikbaar voor draagkracht" over.

Bij de beoordeling van de restantpost "potentieel vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht" dient de vraag te worden gesteld hoeveel van deze resterende kasstroom er nog benodigd is als "buffervermogen".

Hiertoe dient een "tussentelling" gemaakt te worden. (Zie mijn voorbeeld gedetailleerd kasstroomoverzicht hieronder).

Bij dit buffervermogen moet een onderverdeling gemaakt worden in:

- Reserveren voor toekomstige investeringen. Dit als de IB-ondernemer met (deels) eigen middelen gaat investeren in de toekomst. Dus zonder externe financiering.
- Reserveren voor uitgaven voor voorzieningen/garantie. Dit is als IB-ondernemer voorziening reserveert, bijvoorbeeld voorziening groot onderhoud of garantieverplichting.
- Reserveren voor "economisch mindere perioden".

Ten behoeve van het aanleggen van "buffervermogen" kan men dezelfde toetsen als artikel 2:216 BW en de forumbankmaatstaf aanleggen. Zie voor het vennootschappelijk belang (formumbankmaatstaf) HR 21 januari 1955, NJ 1959/43:

"Het bestuur dient de belangen van de vennootschap en van alle bij haar onderneming betrokkenen (lees de stakeholders), waaronder naast aandeelhouders ook werknemers en crediteuren welke belangen zij heeft af te wegen, zich verzetten tegen een besluit dat alleen maar de aandeelhoudersbelangen dient."

Mocht een bedrag benodigd zijn als buffervermogen dan brengt men dit in mindering op het "potentieel vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht" zodat de "definitief vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht" resteert.

Tot slot heb ik voor het "familieverband" tussen kasstroom en winst, deze twee grootheden per jaar ($t=0$, $t=1$ en $t=2$) naast elkaar gezet in het "gedetailleerde kasstroomoverzicht IB-ondernemer in familierecht". Zo valt in één opslag te zien waar de verschillen zitten en of de jaarwinst als grondslag kan dienen voor het bepalen van de draagkracht of dat deze bijgesteld dient te worden.

Let op, dat als uit het gedetailleerde kasstroomoverzicht IB-ondernemer in familierecht blijkt dat er een aanpassing (lagere draagkracht) nodig is, de geprognostiseerde inkomstenbelastingdruk nog steeds berekend wordt aan de hand van de winstprognoses en de overige inkomsten en aftrekposten in de aangifte inkomstenbelasting.

In de rekenvoorbeelden hieronder is ook telkens de inkomstenbelastingdruk berekend aan de hand van de jaarwinstprognoses ($t=0$, $t=1$ en $t=2$) en de overige aftrekposten, zijn de AOV-premie en lijfrentepremie.

5. Het kalenderjaar 2018 ($t=0$)

Hieronder is een voorbeeld opgenomen van het gedetailleerde kasstroomoverzicht IB-ondernemer in familierecht voor het jaar 2018 ($t=0$), zijnde het huidige kalenderjaar van de echtscheiding.

Dit jaar 2018 borduurt voort op het in het artikel van Labohm weergegeven kasstroomoverzicht over het jaar 2017. Het uitgangspunt qua jaarwinst is gemakshalve hetzelfde gebleven. En omdat dit jaar 2 betreft van de IB-ondernemer “Administratieve Diensten Pietersen” te Den Haag neemt het beslag van het benodigde werkkapitaal ietwat af ten opzichte van het jaar ervoor maar heeft nog steeds tot gevolg dat deze bedragen (2 x € 10.000) niet beschikbaar zijn om op te nemen.

Tevens vindt er de eerste deelaflissing ad € 10.000 op de lening van € 50.000 plaats voor de investering in het jaar 2017 ad € 50.000.

Voor het jaar 2018 is besloten om bovenop de aanwezige liquiditeit € 36.300 per ultimo 2017 extra buffervermogen ad € 15.000 aan te leggen, zijnde een reservering van de beoogde investering met eigen middelen in 2019 ad € 10.000 en een reservering ad € 5.000 voor een economische mindere periode.

Van het bedrag “definitief vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht” ad € 21.295 wordt € 20.000 opgenomen voor draagkracht.

De liquiditeit per ultimo 2018 is ten opzichte van ultimo 2017 gestegen met het bedrag aan buffervermogen ad € 15.000 en het niet opgenomen bedrag € 1.959 (21.959 -/ - 20.000). Per saldo is dat een stijging van € 16.959.

Uiteraard had er ook besloten kunnen worden om geen buffervermogen aan te leggen en/of om het gehele bedrag “definitief vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht” op te nemen. Dit zal (op zitting) bepaald worden aan de hand van de omstandigheden van het geval (zie tabel 1).

Tabel 1, jaargang 2018

Gedetailleerde Kasstroomoverzicht IB-ondernemer Familierecht				Kasstroom		Winst	
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.					t=0		t=0
			€	€	€	€	
Kasstroom uit operationele activiteiten							
- bedrijfsresultaat			100.000				100.000
Aanpassingen voor:							
- afschrijvingen			10.000				
- mutatie voorziening (groot onderhoud/garantie)			0 *				
Veranderingen in het werkkapitaal:							
- mutatie voorraden			-10.000				
- mutatie vorderingen			-10.000				
- mutatie kortlopende schulden (excl. kortlopend deel van de langlopende schulder)			0				
Kasstroom uit bedrijfsoperaties					90.000		
Rentebaten				0			0
Rentelasten				-2.560			-2.560
Kasstroom uit operationele activiteiten					87.440		97.440
Kasstroom uit investeringsactiviteiten							
Investerings in materiële vaste activa					0		
Beschikbaar voor financieringskasstroom					87.440		
Opgenomen schulden aan kredietinstellingen					0		
Aflossing op schulden aan krediet instellingen					-10.000		
					77.440		
Saldo privéopnamen en -stortingen:							
- te betalen inkomstenbelasting			-26.396		-26.396		
- te betalen zorgverzekeringswet			-3.085		-3.085		
- te betalen lijfrente/pensioenpremies			-5.000		-5.000		
- te betalen AOV-premies			-6.000		-6.000		
- eigen gebruik producten			0		0		
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					-40.481		-40.481
Potentieel vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht vóór aftrek buffervermogen				36.959	A	36.959	
Buffervermogen:							
- reserveren voor toekomstige investeringen (met eigen middelen)			10.000				
- reserveren voor uitgaven voor voorzieningen (groot onderhoud/garantie)			0 *				
- reserveren voor "economisch mindere perioden"			5.000				
Totaal buffervermogen				15.000	B		
Definitief vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht				21.959	A-B		
Opnamen ten behoeve van draagkracht						20.000	C
Kasstroom t = 0						16.959	
Samenstelling geldmiddelen							
					t = 0		t = 0
					€		€
Geldmiddelen per 01 januari t = 0					36.300		36.300
Mutatie liquide middelen					16.959		-20.000 A-C
Geldmiddelen per 31 december t = 0					53.259		16.300
*) Dit bedrag koppelt met de "mutatie voorziening" in de "kasstroom uit operationele activiteiten". Dit is nodig omdat anders de voor uitkering uit de voorziening benodigde middelen in de berekening beschikbaar zullen zijn voor draagkracht, terwijl het daarvoor niet bestemd is.							

5.1 Deelconclusie jaartal 2018

In één oogopslag valt te zien dat het nemen van de jaarwinst als uitgangspunt voor de draagkracht bij de onderneming intering op de aanwezige liquiditeiten tot gevolg heeft, terwijl de IB-ondernemer juist de benodigde reservering wil aanleggen voor zijn investeringen met eigen middelen in 2019 en een reservering voor een mindere periode.

Uit de casus blijkt dat bijstelling van de jaarwinst als grondslag voor de draagkracht nodig is, wil de IB-ondernemer in het jaar 2019 niet in liquiditeitskrapte komen. Het inzicht daartoe is aanwezig door de kasstroomprognose.

Hoeveel reservering voor toekomstige investeringen met eigen middelen nodig is, is afhankelijk van de wijze waarop men de investeringen in het verleden heeft gefinancierd en hoe de IB-ondernemer dat in de toekomst wil gaan doen.

Als de investeringen in het verleden 100% met eigen middelen zijn gedaan en de IB-ondernemer dat ook in de toekomst op die wijze wil blijven doen, dan ligt voor de hand om de reservering voor toekomstige investeringen minimaal de hoogte van de afschrijving op die investeringen in het verleden te laten zijn. Maar wetende dat investeringen in de toekomst – alleen al door de inflatie – vaak hoger zijn, is een extra reservering op zijn plaats ten opzichte van de hoogte van de afschrijving om de beoogde investeringen volledig met eigen middelen te kunnen doen.

Als de investeringen in het verleden 100% extern zijn gefinancierd, ziet men dat de afschrijving op die investeringen vaak in de pas loopt met de aflossing van de externe financiering. Of er gereserveerd moet worden voor toekomstige investeringen is afhankelijk van de vraag of de nieuwe investeringen wederom 100% extern gefinancierd zullen worden of deels of volledig met eigen middelen. Afhankelijk van dat antwoord zal men de hoogte van een (eventuele) reservering voor toekomstige investeringen met eigen middelen kunnen bepalen.

De reservering voor economische mindere periode kan terecht zijn maar is tevens voor discussie vatbaar. Echter, ook een IB-ondernemer heeft “vet op de botten” nodig voor als het economisch tegenzit. Mocht dat reeds aanwezig zijn dan is het verdedigbaar dat er daarvoor niet verder gereserveerd hoeft te worden. Anderzijds zal een startende IB-ondernemer of de IB-ondernemer die met moeite de afgelopen financiële crisis heeft overleefd daartoe (waarschijnlijk) wel behoefte hebben.

6. Het kalenderjaar 2019 (t=1)

Het jaar 2019 borduurt voort op het jaar 2018. Het uitgangspunt qua jaarwinst is wederom gemakshalve hetzelfde gebleven, behalve dan dat de winst met € 10.000 is gestegen daar er geen huurlasten meer zijn. Dit in verband met de investering begin 2019 in een eigen kantoorpand ad € 250.000 met een investering in inrichting van € 50.000. De totale investering betreft derhalve € 300.000. Het bedrijfsresultaat bedraagt derhalve € 110.000.

De afschrijving stijgt daardoor met extra € 10.000, zijnde:

- Inrichting: $50.000/10 \text{ jaar} = € 5.000 \text{ per jaar}$.

- Kantoorpand: $(250.000 -/ - 100.000 \text{ grond/opstal}) = 150.000/30 \text{ jaar} = € 5.000 \text{ per jaar}$.

In 2019 wordt er verondersteld geen extra beslag voor het benodigde werkkapitaal te zijn.

Ten behoeve van de investering zijn twee leningen aangegaan:

1. Lening pand € 200.000 af te lossen in 20 jaar, derhalve € 10.000 aflossing per jaar.
2. Lening inrichting € 50.000 af te lossen in 5 jaar, derhalve € 10.000 aflossing per jaar.

De bank wenste een eigen inbreng ad € 50.000 voor de investering. Derhalve bedraagt de lening geen € 300.000 maar € 250.000.

In 2019 is er op de nieuwe leningen reeds € 20.000 in totaal afgelost. Daarnaast loopt de (tweede) deelaflossing ad € 10.000 door op de lening van € 50.000 voor de investering in het jaar 2017 ad € 50.000. In totaal wordt er in 2019 € 30.000 afgelost aan de bank.

Tevens is voor het jaar 2019 de wens een buffervermogen ad € 10.000 aan te leggen, zijnde € 5.000 voor toekomstige investeringen met eigen middelen en € 5.000 ten behoeve van economische mindere perioden (zie tabel 2).

Tabel 2, jaargang 2019

Gedetailleerde Kasstroomoverzicht IB-ondernemer Familierecht				Kasstroom		Winst	
				t=1		t=1	
		€		€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten							
- bedrijfsresultaat		110.000				110.000	
Aanpassingen voor:							
- afschrijvingen		20.000					
- mutatie voorziening (groot onderhoud/garantie)		0 *					
Veranderingen in het werkkapitaal:							
- mutatie voorraden		0					
- mutatie vorderingen		0					
- mutatie kortlopende schulden (excl. kortlopend deel van de langlopende schulden)		0					
Kasstroom uit bedrijfsoperaties				130.000			
Rentebaten				0		0	
Rentelasten				-12.000		-12.000	
Kasstroom uit operationele activiteiten				118.000		98.000	Winst
Kasstroom uit investeringsactiviteiten							
Investerings in materiële vaste activa				300.000			
Beschikbaar voor financieringskasstroom				-182.000			
Opgenomen schulden aan kredietinstellingen				250.000			
Aflossing op schulden aan krediet instellingen				-30.000			
				38.000			
Saldo privéopnamen en -stortingen:							
- te betalen inkomstenbelasting		-31.224				-31.224	
- te betalen zorgverzekeringswet		-3.085				-3.085	
- te betalen lijfrente/pensioenpremies		-5.000				-5.000	
- te betalen AOV-premies		-6.000				-6.000	
- eigen gebruik produkten		0				0	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				-45.309		-45.309	
Potentieel vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht vóór aftrek buffervermogen		-7.309	A	-7.309			
Buffervermogen:							
- reserveren voor toekomstige investeringen (met eigen middelen)		5.000					
- reserveren voor uitgaven voor voorzieningen (groot onderhoud/garantie)		0 *					
- reserveren voor "economisch mindere perioden"		5.000					
Totaal buffervermogen		10.000	B				
Definitief vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht		-17.309	A-B				
Opnamen ten behoeve van draagkracht				20.000		C	52.691 !!!
Kasstroom t = 1				-27.309			
Samenstelling geldmiddelen							
				t = 1		t = 1	
				€		€	
Geldmiddelen per 01 januari t = 1				53.259		16.300	
Mutatie liquide middelen				-27.309		-60.000 A-C	
Geldmiddelen per 31 december t = 1				25.950		-43.700 !!!	
*) Dit bedrag koppelt met de "mutatie voorziening" in de "kasstroom uit operationele activiteiten". Dit is nodig omdat anders de voor uitkering uit deze voorziening benodigde middelen in de berekening beschikbaar zullen zijn voor draagkracht, terwijl het daarvoor niet bestemd is.							

6.1 **Deelconclusie jaartal 2019**

Het aanleggen van een buffervermogen uit de kasstroom is in het jaar 2019 niet mogelijk. Het bedrag "potentieel vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht vóór aftrek buffervermogen" is negatief. Ook in het jaartal 2019 kan de jaarwinst mijns inziens niet als uitgangspunt worden genomen voor de draagkracht. Zou men dat wel doen dan zal dat enorme negatieve gevolgen hebben voor de liquiditeitspositie van de IB-onderneming, zelfs zodanig dat discontinuïteit voor de hand ligt.

De vraag die opkomt: Is er dan in zijn geheel geen draagkracht beschikbaar? Die is er mijns inziens wel op voorwaarde dat er reeds in 2018 een aanpassing (omlaag) op de jaarwinst als draagkracht in aanmerking is genomen. In 2019 wordt daartoe hetzelfde bedrag ad 20.000 opgenomen als in het jaar 2018. Duidelijk blijkt dat er dan intering op de liquiditeiten moet plaatsvinden om alles betaald te krijgen. Maar de liquiditeitspositie van de IB-onderneming blijft op deze wijze redelijk overeind.

7. **Het kalenderjaar 2020 (t=2)**

Het jaar 2020 borduurt voort op het jaar 2019. De winst is verhoogd met € 10.000. Het bedrijfsresultaat in 2020 bedraagt derhalve € 120.000. Verder blijven alle overige uitgangspunten van 2019 hetzelfde voor 2020 (zie tabel 3).

Tabel 3, jaargang 2020

Gedetailleerde Kasstroomoverzicht IB-ondernemer Familierecht			Kasstroom		Winst
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.					
			t=2		t=2
	€		€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten					
- bedrijfsresultaat	120.000				120.000
Aanpassingen voor:					
- afschrijvingen	20.000				
- mutatie voorziening (groot onderhoud/garantie)	0 *				
Veranderingen in het werkkapitaal:					
- mutatie voorraden	0				
- mutatie vorderingen	0				
- mutatie kortlopende schulden (excl. kortlopend deel van de langlopende schulden)	0				
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			140.000		
Rentebaten			0		0
Rentelasten			-11.000		-11.000
Kasstroom uit operationele activiteiten			129.000		109.000
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investerings in materiële vaste activa			0		
Beschikbaar voor financieringskasstroom			129.000		
Opgenomen schulden aan kredietinstellingen			0		
Aflossing op schulden aan krediet instellingen			-30.000		
			99.000		
Saldo privéopnamen en -stortingen:					
- te betalen inkomstenbelasting	-36.052			-36.052	
- te betalen zorgverzekeringswet	-3.085			-3.085	
- te betalen lijfrente/pensioenpremies	-5.000			-5.000	
- te betalen AOV-premies	-6.000			-6.000	
- eigen gebruik producten	0			0	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			-50.137		-50.137
Potentieel vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht					
vóór aftrek buffervermogen	48.863	A	48.863		
Buffervermogen:					
- reserveren voor toekomstige investeringen (met eigen middelen)	5.000				
- reserveren voor uitgaven voor voorzieningen (groot onderhoud/garantie)	0 *				
- reserveren voor "economisch mindere perioden"	5.000				
Totaal buffervermogen	10.000	B			
Definitief vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht	38.863	A-B			
Opnamen ten behoeve van draagkracht			35.000	C	58.863 !!!
Kasstroom t = 2			13.863		
Samenstelling geldmiddelen					
			t = 2		t = 2
			€		€
Geldmiddelen per 01 januari t = 2			25.950		-43.700
Mutatie liquide middelen			13.863		-10.000 A-C
Geldmiddelen per 31 december t = 2			39.813		-53.700 !!!

*) Dit bedrag koppelt met de "mutatie voorziening" in de "kasstroom uit operationele activiteiten". Dit is nodig omdat anders de voor uitkering uit de voorziening benodigde middelen in de berekening beschikbaar zullen zijn voor draagkracht, terwijl het daarvoor niet bestemd is.

7.1 *Deelconclusie jaartal 2020*

Het aanleggen van een buffervermogen uit de kasstroom in het jaar 2020 is weer mogelijk. Uiteraard had/kan er ook besloten (kunnen) worden om geen buffervermogen aan te leggen en/of om het gehele bedrag “definitief vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht” op te nemen. Dit zal (op zitting) bepaald kunnen worden aan de hand van de omstandigheden van het geval.

Mocht het gehele bedrag ad € 48.863 “potentieel vrij beschikbare kasstroom voor draagkracht vóór aftrek van buffervermogen” worden benut als draagkracht dan is zichtbaar dat in het jaar 2020 de kasstroom bijna, op € 10.000 na, de aanwezige draagkracht uitgaande van jaarwinst benadert. De vraag is alleen of het terecht is dat in deze fase er geen reservering aan buffervermogen zal plaatsvinden.

8. **Conclusie**

Het bepalen van de hoogte van de draagkracht van een dga wordt als eenvoudiger ervaren. Vaak komt men niet verder dan het door de dga genoten brutosalairis als grondslag. Of er nog “extra” van de B.V. onttrokken kan worden ten behoeve van draagkracht bevindt zich in het juridisch kader van de dwingendrechtelijke bepalingen van artikel 2:216 BW en de “Forumbankmaatstaf” (HR 21 januari 1955, NJ 1959/43) ter borging van de continuïteit van de onderneming.

De IB-ondernemer moet mijns inziens op dezelfde manier benaderd worden. De continuïteit van de onderneming, “de Bron”, staat voorop. Er gelden voor de IB-ondernemer geen dwingendrechtelijke bepalingen, zoals artikel 2:216 BW. Echter, dat laat onverlet dat mijns inziens dezelfde toetsen moeten worden aangelegd voor de IB-ondernemer ter bepaling van de vraag wat er uit de IB-onderneming onttrokken kan worden ten behoeve van draagkracht zonder dat de continuïteit in gevaar komt. Er zijn tenslotte meerdere stakeholders – de IB-ondernemer, de ex-partner en kinderen, de personeelsleden, de leveranciers, de afnemers, de overheid, banken – die belang hebben bij een zorgvuldige toekomstgerichte analyse hiervan.

Bij beoordeling van deze vraag dient de IB-ondernemer tevens de ruimte te krijgen c.q. te behouden om te kunnen blijven ondernemen. De familierechter dient derhalve op te passen niet (teveel) op de stoel van de ondernemer plaats te nemen.

Door winstprognoses en een “gedetailleerde kasstroomoverzicht IB-ondernemer in familierecht” op te stellen voor het huidige kalenderjaar ($t=0$) en twee toekomstige jaren (voor $t=1$ en $t=2$) kan men deze toets op zitting uitvoeren om vervolgens de draagkracht aan de hand van het voornoemde kasstroomoverzicht met betrokkenen zorgvuldig te bespreken en onderling te bepalen. En indien nodig als rechter zelf vast te stellen.

De conclusie kan heel goed zijn dat de jaarwinst als grondslag voor de draagkracht niet passend is en (omlaag) bijgesteld moet worden.

De grondslag van de berekende inkomstenbelastingdruk blijft uiteraard gebaseerd op de prognosejaarwinst en overige inkomsten en aftrekposten in de aangifte inkomstenbe-

lasting. De uitkomst zou zelfs een gedifferentieerde draagkracht kunnen zijn in die jaren door (grote) schommelingen in de vrij beschikbare kasstroom, zie voornoemde casus. Daarnaast wordt het voor alle betrokkenen zichtbaar wat de daarin opgenomen uitgangspunten zijn. Dat zorgt voor extra draagvlak voor de uitkomst onder de partijen. Ten slotte brengt dit alles het gewenste inzicht voor het procesdossier mochten partijen in hoger beroep gaan of een wijzigingsverzoek indienen. Maar laten we hopen dat door het verkrijgen van meer inzicht dit steeds minder nodig zal zijn.